

Colecția *Teologie Bizantină*

2

Viața Sfântului Vasile cel Nou

Vămile văzduhului și vederea Înfricoșătoarei Judecăți

Traducere din limba greacă de LAURA ENACHE,
Studiu introductiv de PETRE GURAN
Note, bibliografie, indici și ediție de PR. DRAGOȘ BAHRIM

Carte tipărită cu binecuvântarea
Înaltpreasfințitului
TEOFAN
Mitropolitul Moldovei și Bucovinei

Doxologia
Iași, 2020

Cuprins

Lista de abrevieri	7
<i>Moropoia: A se face nebun pentru Dumnezeu. O spiritualitate excentrică?</i> (PETRE GURAN)	9
Istoria textului și istoricitatea personajelor	14
Vămile văzduhului	18
<i>Omul cel tainic al inimii</i> (I Pt. 3, 4):	
sfințenia ca viață și ca text	32
Nebunia lui Dumnezeu, mai înțeleaptă decât	
înțelepciunea oamenilor (I Cor. 1, 25)	39
Preoția cerească	44
Identități mistice: „ucenicul pe care-l iubea Iisus”	56
Ortodoxie și erezii: o retorică a suspiciunii,	
un aranjament permanent	62

Viața Sfântului Vasile cel Nou

Viața și petrecerea și povestirea în parte a unor minuni ale celui între sfinți părintele nostru Vasile cel Nou, scrisă de ucenicul lui, Grigorie	79
Partea I	
Sosirea Sfântului Vasile în Constantinopol	
și petrecerea lui aici	79
Partea a II-a	
Viziunea lui Grigorie despre călătoria Teodorei prin vămile văzduhului	141

Partea a III-a	
Minunile și prorociile Sfântului Vasile	189
Partea a IV-a	
Grigorie vede Ierusalimul ceresc, pregătirea tronului lui Dumnezeu și învierea morților	221
Partea a V-a	
Grigorie vede așezarea Domnului pe Tron și Judecata de Apoi	273
Partea a VI-a	
Ultimele zile ale Sfântului Vasile, moartea și îngroparea sa	431
Bibliografie	461
Indici	479
Indice de nume proprii și derivate din acestea	481
Indici de referințe scripturistice	491

LISTA DE ABREVIERI

The Life of Saint Basil = D. Sullivan, A.-M. Talbot, St. McGrath, *The Life of Saint Basil the Younger. Critical Edition and Annotated Translation of the Moscow Version (Dumbarton Oaks Studies XLV)*, Washington D.C., 2014

VHM = *Viața în Hristos. Mărgăritare*, Iași, 2014 –

VHPF = *Viața în Hristos. Pagini de Filocalie*, Iași, 2012 –

Partea a II-a

Viziunea lui Grigorie despre călătoria Teodorei prin vămile văzduhului

1. În vremea aceea, a murit pururea pomenita, cinstita aceea Teodora, care i-a slujit sfântului cu sinceritate și cu evlavie, fiind *plină de zile*¹⁷⁹ și înaintată în vârstă¹⁸⁰. Ne-am mâhnit foarte de lipsa ei, toți cei ce eram legați cu legătura dragostei duhovni-cești de sfântul, pe de o parte din pricina odihnei și îngrijirii care-i veneau sfântului din slujirea ei, de care s-a lipsit, pe de altă parte, fiindcă și noi toți care veneam la el pururea cu fierbințeală pentru folos o aveam pe ea mijlocitoare neînfruntată la el, primindu-ne totdeauna pe noi, pe toți cu față veselă, cu un zâmbet bun și cu-vios și ne slobozea de acolo cu multă bunăvoință. Cu cuvinte blânde și bune ne îndemna pe toți să căutăm întotdeauna binele să-l cunoaștem, și să-l vânăm, și să nu ne lăsăm abătuți și răpiți fără rânduială de gândurile de la cel rău care cresc în noi. Căci era foarte blândă și compătimitoare femeia, slujind pe toți cu intenție curată și cu purtări neprefăcute, primindu-ne și încălzindu-ne ca pe proprii ei fii. Iar dacă vreodată se întâmpla cuiva ceva în-tristător dintre cele omenești care se petrec în viața aceasta din orice pricină, avea o astfel de stare, ca și cum ar fi pățimit ea însăși, și vărsa lacrimi și se tânguia. Din această pricină, ochii ei nu pu-teau fi văzuți fără lacrimi de compasiune.

2. Cum am aflat sfârșitul ei, fiind cuprins de o întristare ne-stăpânită, mi-a venit în minte, după durerea aceea, un gând de îndoială cu privire la ea. Oare ce răsplătiri a primit în veacul acela,

¹⁷⁹ Fc. 25, 8.

¹⁸⁰ Cf. Fc. 24, 1.

de-a dreapta sau de-a stânga¹⁸¹, și dacă a folosit ceva sau nu din slujirea ei curată pentru dreptul, pe care o săvârșea pentru el fără de prihană în fiecare zi? Și acestea măcinându-le în minte, m-am dus la cuviosul și, căzând la picioarele aceluia, cu lacrimi îl rugam pe el fierbinte să-mi vestească cele despre ea. Eram convins că știe cu adevărat toate, ca un adevărat slujitor al lui Hristos, cum primisem cercarea din diferite semne despre el. La început a refuzat cu totul să-mi arate ceva despre ea. Dar cum insistam și mai mult, rugându-mă și tulburându-l pe el despre aceasta, acela, nevoind să mă întristeze până în sfârșit, într-una din zile mi-a spus zâmbind cu veselă față: „Vrei cu adevărat să vezi ce stare a dobândit Teodora?” După ce i-am spus cu râvnă fierbinte: „Da, cinstite părinte, dar unde o voi mai vedea pe ea odată, acum că s-a mutat deja de la cele vremelnice la cele veșnice¹⁸²?”, Fericitul mi-a spus: „O vei vedea, fiule, în adevăr, cum ai cerut, și vei odihni cugetul tău tulburat, odată încredințat fiind de cele cu privire la ea.” Dar eu mă miram și mă gândeam, sau, mai bine zis, eram nedumerit cum oare o voi vedea (căci mult îmi doream să o văd, fiindcă și ea mă iubea pe mine foarte duhovnicește, văzându-l pe cuviosul câtă dragoste avea pentru mine, smeritul), de aceea, cum spuneam, mă tulbura foarte tare cugetul cu privire la ea și doream mult să fiu încredințat.

3. Așadar, în noaptea aceea, după rugăciunile obișnuite de pravilă, cum îmi era obiceiul, căzând pe patul meu pentru a dormi, văd o tânără venind la mine și zicându-mi: „Scoală-te, îți cere cuviosul părinte. Vino degrab, fiindcă trebuie să ajungi în locul în care petrece Teodora, dacă dorești să o vezi pe ea”. Iar eu, la auzul acestei vestiri, am sărit iute și mi se părea că am ajuns la casa unde locuia cuviosul și nu l-am găsit pe el. Când am întrebat

¹⁸¹ Cf. Mt. 25, 33; II Cor. 6, 7.

¹⁸² Cf. II Cor. 4, 18.

despre el, mi-au spus unii din cei ce se aflau acolo: „A plecat, zicând, să o vadă pe cea care mai înainte i-a fost slujitoare, Teodora”. Iar eu, descurajându-mă la acestea că nu l-am prins pe el ca și eu să merg împreună cu el și să o văd, cineva de acolo mi-a arătat calea, învățându-mă și semnele ei, prin care și ducându-mă, am ajuns acolo. Tot mergând, mi se părea că drumul acela duce la Sfânta Biserică a Preasfintei Născătoare de Dumnezeu din Vlaherne. Cum mergeam eu bucurându-mă și grăbindu-mă ca să-l ajung pe el, m-am aflat dintr-odată la o trecătoare foarte strâmtă care ducea sus. Pe aceasta trecând-o cu multă frică și neliniște, m-am apropiat de o poartă care era încuiată cu multă siguranță și am privit printr-o crăpătură la cei dinlăuntru, poate văd pe cineva de acolo ca să-mi deschidă.

4. Casa era foarte frumoasă și slăvită; construcția și frumusețea ei nimeni dintre oameni nu poate să o povestească. Nici odată în toate zilele vieții mele, nu am mai văzut o asemenea frumusețe și o asemenea felurime a construcției, nici vreo casă din cele sfinte, nici vreun palat al împăraților. Și cum mă minunam eu văzând-o pe aceasta, văd înăuntru două femei foarte frumoase și foarte curvoase șezând pe treptele scării de acolo și vorbind una cu alta. Am strigat-o pe una din ele prin această crăpătură a porții. Auzind glasul meu, a venit la mine. Am zis către ea: „Doamnă soră, oare a cui este casa aceasta preafrumoasă?” Iar ea răspunzându-mi, mi-a zis: „Casa aceasta pe care o vezi, este a curviusului părintele nostru Vasile, care tocmai a fost pe aici pentru a-i vizita pe fiii lui”. Bucurându-mă foarte la o asemenea veste, zic către ea: „Și acum, doamna mea, curviusul părintele nostru este aici, sau iarăși a plecat și de aici?” Iar ea îmi zice: „Aici este. Ți-am spus că a venit aici ca să ne viziteze pe noi, fiii lui”. Am zis și eu iarăși către ea rugător: „Mă rog ție, doamna mea, deschide-mi și mie ca, intrând, să-l văd și eu și să mă închin lui, fiindcă și eu

sunt fiul lui și pentru el am venit aici, chiar dacă sunt nevrednic.” Iar ea zice către mine: „Prin urmare, și tu ești al lui?” Iar eu i-am zis: „Da, doamna mea, robul lui sunt”. Zice și ea: „Niciodată nu ai venit aici și cum spui că ești cunoscut al lui? Cum îți voi deschide ție porțile unuia care ești necunoscut aici? Pleacă de aici, căci fără porunca și voia doamnei Teodora nimeni nu intră aici. Pentru aceea nici eu nu pot să-ți deschid fără porunca ei”. Auzind acestea, am prins încă și mai mult curaj și am bătut în ușă tare și strigând cu îndrăznire să-mi deschidă. Teodora, auzind dinlăuntru toată tulburarea, s-a apropiat de poartă ca printr-o crăpătură să privească și să vadă pe cel ce făcea tulburarea. Dar a zis către ea femeia de care am vorbit pe care o rugasem să-mi deschidă: „Un străin, apropiindu-se de poartă, îmi face tulburare să-i deschid”. Cum a auzit acestea de la ea, cinstita cu adevărat și fericita Teodora, văzându-mă și recunoscându-mă, a zis către ea: „Deschide, deschide degrabă. Căci acesta este iubitul meu domn Grigorie”.

5. După ce mi-a deschis porțile, am intrat degrabă înlăuntru. Iar doamna Teodora m-a întâmpinat plină de negrăită bucurie și m-a îmbrățișat și m-a sărutat sincer și, bucuroasă, mi-a vorbit cu dragoste: „Cine este oare cel care te-a adus aici, preadulcele meu fiu Grigorie, din lumea aceea deșartă la ziua aceasta neînserată? Nu cumva ai murit că ai venit aici, eliberat din lumea aceea a grijilor deșarte și ai ajuns la fericita aceasta petrecere?” Pe când mă minunam eu de toate acestea și ignorând complet cele spuse de ea, cam ce ar însemna (căci mie nu mi se părea că eram acolo printr-o răpire și vedeam cele petrecute într-un mod inteligibil, ci mi se părea că vedeam acestea în realitate cu ochii cei simțitori), zic către ea: „Doamna mea, amma, eu încă nu am murit, ci, prin rugăciunea și cu ajutorul cuviosului părintelui nostru, sunt încă în viață. Dar pentru tine am venit aici, ca să văd

cinstita ta față și să aflu în care lot și loc ai ajuns. Căci foarte mult doream, din ziua în care ne-ai părăsit pe noi, să aflu despre acest lucru. Îți cer, așadar, să-mi povestești toate adevărat de-a fir a păr. Spune-mi, doamna mea, cum ai scăpat de sila morții, cum ai trecut de toate duhurile răutății care sunt în văzduh¹⁸³, cum ai scăpat de răutatea uneltirii lor, și cum ești acum, și cu cine petreci? Știu câte ceva din dumnezeiasca Scriptură despre duhurile răutății¹⁸⁴, căci și eu însumi va să-mi sfârșesc viața după puțin.

6. Iar ea, răspunzându-mi, mi-a zis: „O, fiul meu iubit, kyr Grigorie, despre ce, vai, m-ai întrebat și mi-ai amintit? Căci ce am să-ți spun despre acestea? Amețește sufletul meu, iar mintea numai la amintirea aceloră este foarte înspăimântată și foarte îndurerată, și rămâne ca moartă, fără grai, și se teme și măcar puțin să și le amintească și să le zugrăvească în mintea mea, ca nu cumva iarăși să cad în acelea. Dar fiindcă pe cel ce a murit și a ajuns în *pământul celor vii*¹⁸⁵, nimic dintre acestea nu îl mai poate vătăma, spun și voi spune acestea după putere, cât îmi va îngădui să povestesc firea acestora. Căci după faptele mele și toate lucrările mele, au venit asupra mea aceste lucruri cumplite și crâncene, dar cu ajutorul și sprijinul cuviosului părintelui nostru Vasilie, cele grele mi s-au făcut ușoare, cele dificile, lesnicioase și cele strâmbe, drepte¹⁸⁶. Și ca să zic pe scurt, sub vegherea lui, cele întâmplătoare, toate grele, au sfârșit în bine și, ca să scurtez totul, voi spune că ceea ce trăiesc acum, trăiesc prin acela¹⁸⁷ și toate cele de care am fost învrednicită, toate sunt ale aceluia. Și har fie Sfântului Dumnezeu, Cel ce ne-a miluit pe noi și Care ne-a dat nouă un cald

¹⁸³ Cf. Ef. 6, 12.

¹⁸⁴ Cf. Ef. 6, 12.

¹⁸⁵ Ps. 114, 9.

¹⁸⁶ Is. 40, 4.

¹⁸⁷ Cf. Gal. 2, 20

ocrotitor și ajutor în felurite înconjurări. Căci atunci când eram pe punctul de a muri și am ajuns la despărțirea jalnicului și mult-împătimitului meu trup, cum îți voi mărturisi, fiule, durerea morții, ce nevoie este atunci, ce silă, ce usturime din nesfârșita durere și amărăciune a strâmtorării, până ce iese sufletul din trup? Atât de mare durere apasă pe cel ce moare, ca și cum cineva, dezbrăcându-l, ar pune întreg trupul lui pe cărbuni de foc întinși în mulțime mare pe pământ, și treptat este rănit de usturimea focului, și îndură primejdia cu amar, și, astfel topit, își slobozește, și își dă sufletul. Așa este, o, fiule, de amară moartea și mai cu seamă a celor păcătoși asemenea mie, iar cum este pentru drepti nu știu. Căci eu, nenorocita și ticăloasa, m-am făcut atelier păcatelor. Când sufletul a ieșit, am văzut limpede mulțime de etiopieni în jurul patului meu îngrămădindu-se, tulburându-se, cerând socoteală pentru vicleșuguri, pentru nelegiuirile deșertăciunii, urlând precum câinii și lupii, sălbăticiți ca o mare amară, aducând și mărturii mincinoase, batjocorind, spumegând, strigând, chelălăind, guițând precum porcii, cercetând faptele mele, ținând în mâini zapisuri, strâmbându-și batjocoritor fețele lor negre și întunecate, a căror și numai vedere mi se părea numai ea singură îngrozitoare și mai amarnică decât însăși *gheena focului*¹⁸⁸. Pentru că este mai bine ca cineva viu să cadă în *gheena focului*¹⁸⁹ decât să audă și să vadă asemenea lucruri.

7. Pe când mă dezgustam de asemenea cumplite vederi, nu mi-a fost de ajuns durerea nesuferită a morții și amărăciunea, dar am mai avut pe lângă aceasta și o altă asemenea nenorocire. Ce s-a întâmplat? În timp ce-mi întorceam privirea înapoi și încolo de la spurcatele și blestematele vederi acelea și îmi îndreptam ochiul inteligibil al sufletului în altă parte (căci nu puteam

¹⁸⁸ Mt. 5, 22.

¹⁸⁹ Mt. 18, 9.

suferi deloc să văd sau să aud pălăvrăgelile spurcaților acelora), văd dintr-odată doi tineri *împodobiți cu frumusețea*¹⁹⁰ venind atunci spre mine, capetele lor strălucind de păr de aur, *albi precum zăpada*¹⁹¹, foarte plăcuți la vedere, încinși cu *veșminte fulgerătoare*¹⁹², venind în partea dreaptă a patului în care zăceam. Au stat lângă mine grăind în taină unii cu alții. Zice, așadar, unul dintre ei negrilor și întunecaților acelora, cu glas aspru: „O, nelegiuitorilor, întunecaților și blestemaților, dușmanilor și îneguraților, pentru care pricină aveți năravul, o, prearăilor, să dați năvală și să alergați înaintea tuturor oamenilor care se mută din viața cea deșartă, ca să-i tulburați și să-i spăimântați cu borboroserile voastre, și răcnind, și lărmuind cumplit? Ciumelor, sălbaticilor, nerușinaților, neburilor, nesătuilor, urătorilor de oameni, nu fiți așa de bucuroși! Căci aici nu este nimic pentru voi, nu vă este vouă parte sau moștenire, decât numai că ați alergat aici împreună degeaba și iarăși veți pleca fără nici o ispravă și cu mâinile goale”. Acestea și altele asemenea le-a grăit cu grai de miere curgător cu adevărat tânărul acela luminos și dumnezeiesc. Iar ceilalți căutau să afle dacă am făcut ceva din tinerețea mea sau cu fapta sau cu cuvântul și le aduceau pe toate la mijloc. Și își ridicau glasurile cu adevărat ca niște nebuni, și scăpătați, și scoși din minți. „Nimic nu avem”, zicând, „cum ne spuneai nouă, și aceste păcate cine le-a făcut din tinerețe?”

8. Pe când ei flecăreau acestea și altele asemenea, eu așteptam moartea. A venit deodată și aceea și era înfățișarea ei când *ca un leu care răcnește*¹⁹³, când ca un tânăr barbar încruntat încins cu sabie și purtând în mâini tot felul de cuțite, seceri, ferăstraie,

¹⁹⁰ Ps. 44, 3.

¹⁹¹ Mt. 28, 3.

¹⁹² Lc. 24, 4.

¹⁹³ Ps. 21, 13; I Pt. 5, 8.

unelte de tăiat piatra, cazmale, barde, securi, și topoare, și multe alte înfricoșătoare instrumente de pedeapsă și de tortură prin care uneltește și meșteșugește diferitele chipuri ale unei singure morți la toți oamenii. Pe aceasta văzând-o, smeritul și nenorocitul meu suflet a fost cuprins de cutremur și de frică nestăpânită. Îi spun ei acei tineri frumoși: „Ce stai? Dezleagă legăturile, și poartă-te cu ea cu măsură¹⁹⁴ căci nu are mare povară de păcate”. Apropiindu-se și folosindu-se de un cuțit mic de tăiat piatra, a tăiat legăturile picioarelor, ale mâinilor, trăgându-mi și dezarticulându-mi toate încheieturile și cele douăzeci de degete și unghii. Dintr-odată au înțepenit mâinile și picioarele și nu mai aveam, fiule, nici o simțire în mâini, nici în picioare, nici nu mai puteam câtuși de puțin să mișc vreo parte a lor din pricina durerii aceleia amarnice. Și după aceea, apropiindu-se cu o bardă, mi-a tăiat gâtul și nu mai puteam să-mi mișc capul. Căci era străin de mine. Apoi, amestecându-mi ceva într-un pahar (ce era nu știu), mi l-a dat să beau. Și cât de amar era acesta, Dumnezeu îmi este martor, nu pot spune, încât după ce m-a silit să-l beau, sufletul de la sine, prin cea mai înfricoșată silnicie, s-a despărțit de trup.

9. Iar tinerii aceia frumoși, după ce sufletul a ieșit năvalnic din trupul meu văzut, l-au primit sub acoperământul mantiilor lor. În inima omului zac toate cele ale sufletului, în minte, duhul. De cum m-au primit pe mine aceia, am văzut cortul meu acolo cum zăcea fără suflare, mort, nemișcat și nelucrător și, spăimântându-mă, mă minunam, ca și cum cineva, dezbrăcându-și tunica, stă acolo privind-o. Și mirându-mă, ziceam: „Vai, vai, de unde să fi știut eu sigur că astfel sunt iconomisite asemenea cumplete lucruri în omul cel jalnic și smerit?” Și cum spuneam acestea în sinea mea, mă uit și văd și iată, i-au înconjurat, ca un roi de albine, pe dumnezeieștii tineri care mă țineau, întunecații și

¹⁹⁴ Cf. I Cor. 7, 21.

sălbaticii aceia etiopieni, zicând cu strigare: „Avem mari și înfricoșate foarte păcate ale acesteia, prin urmare trebuie să se apere mult cu privire la ele”. Și au cercetat dumnezeieștii aceia tineri lucrarea faptelor mele, dacă ar putea cumva afla vreo faptă bună și, cu harul lui Hristos, au găsit destule pe care, alegându-le, le-au adus în schimb și prin ele ei se îndreptăteau pentru fiecare dintre păcatele mele de care demonii mă învinuiau și pe care le aduceau ca să ia drepturi asupra mea. Adică cercetau acele fapte și anume, dacă vreodată am dat unui frate flămând o bucată de pâine¹⁹⁵, dacă am dat de băut cuiva care era însetat vreun pahar cu vin sau cu apă rece, dacă m-am dus să vizitez un frate sau m-am dus la cineva în temniță și în lanțuri, dacă mi-am înaripat pașii duhovnicește să mă duc la Biserica lui Dumnezeu ca să mă rog, dacă am pus untdelemn în candelă spre luminarea curatelor și sfințitor icoane ale sfinților, dacă am făcut pace între oameni care se certau, dacă m-am sculat noaptea din patul meu la rugăciune și am făcut metanii, dacă am vărsat lacrimi înaintea Domnului Dumnezeu stând la rugăciune, dacă am fost ocărâtă și am răbdat, dacă am spălat picioarele fratelui¹⁹⁶, îmbrățișând smerenia care înalță, după cuvântul Domnului, dacă prin cuvinte bune am sprijinit spre bine pe cineva care era fără sprijin, dacă am mângâiat printr-un cuvânt blând pe cel împruținat la suflet. Dacă am întors pe cineva din păcat, dacă am suspinat pentru răul străin și nenorocirea vieții și în vreo împrejurare nenorocită și m-am întristat împreună cu cineva întristat și dacă l-am îndemnat cu privire la răbdare și mulțumire. Dacă am lucrat împreună cu cineva în vreo lucrare duhovnicească și mântuitoare, dacă m-am închinat Domnului Dumnezeu fără împrăștierea ochiului sufletului, rău pătimind prin postiri și dormit pe jos, dacă mi-am muncit trupul ca

¹⁹⁵ Cf. Mt. 25, 35 ș.u.

¹⁹⁶ Cf. In 13, 14.

să-l supun și să-i potolesc săltările, dacă postind, mi-am întors fața cu mintea de la toată vederea deșartă și mi-am închis gura de la orice grăire în deșert, și de la tot cuvântul nerușinat, și de la cuvintele de rușine, de la clevetire, și bârfă, și minciuni, cuvinte murdare și jurăminte, dacă am făcut vreo faptă bună și dreaptă, pe când eram în lumea aceea. Alegând aceste fapte ei le cântăreau cu păcatele greșite odinioară de mine și pe fiecare îl răscumpărau. Pe când se ocupau cu acestea, etiopienii aceia și demoni întunecați se răzvrăteau împotriva mea, repezindu-se asupra îngerilor luminoși ai lui Dumnezeu, încercând să mă smulgă din sfintele lor brațe fără de prihană și să mă coboare în fundul iadului¹⁹⁷.

10. Între timp, cât săvârșeau ei acestea, am luat aminte și, iată, a venit domnul meu și marele slujitor al lui Dumnezeu, Vasile, și zice către frumoșii aceia tineri cu bun chip care se luptau pentru mine: „Domnii mei, acest suflet îmi este dat mie, fiindcă mie mi-a slujit, odihnind bătrânețile mele. Prin urmare, m-am rugat Domnului pentru ea și mi-a dăruit-o mie bunătatea Lui”. Scoțând din sânul lui o pungă roșie plină cu aur curat, a dat celor doi tineri și zice către ei: „Primiți acestea și prin ele răscumpărați-o pe ea când veți trece prin vămile care sunt în văzduhuri. Căci eu, cu harul lui Hristos, sunt foarte bogat în suflet. Acestea adunându-le cu trude și sudori, i le dau ei, pentru ca prin ele să o elibereți din datoriile ei viitoare de la duhurile răutății”¹⁹⁸. Și acestea zicându-le, dând darul a plecat. Așadar, negrii aceia și întunecații demoni, văzând faptul, s-au uimit și, posomorându-se, au rămas mai mult de un ceas fără grai și muți, și, neizbutind în nădejdiile lor și tulburându-se, cu strigăte și schelălăieli, au plecat.

11. După ce au plecat și au dispărut din ochii noștri, iată iarăși a venit domnul meu Vasile, aducându-ne ulcioare fără număr

¹⁹⁷ Cf. Pilde 14, 12.

¹⁹⁸ Cf. Ef. 6, 12.